

Studentinflytande vid tillsättandet av programansvarig

Bakgrund

UKÄ har nyligen granskat och publicerat en rapport om studentinflytande vid universitet och högskolor i Sverige. UKÄ yttrar i rapporten på inflytande studenter bör ha när en enda person fattar ett beslut. I bilaga 1 har vi kopierat in delar från den 45 sidor långa rapporten till en komprimerad version på 6 sidor, där särskilt relevanta punkter för Linköpings Universitet framgår enligt vårt tycke. Den engagerade får givetvis läsa rapporten i sin helhet för att få en mer ingående insyn. Våldigt kortfattat kan det konstateras att UKÄ ser ett behov av mer studentinflytande i flera olika instanser. Utefter denna rapport har vi arbetat fram en prioriteringslista med särskilt relevanta forum där vi ser ett behov på ytterligare studentinflytande hos LiU; *programansvarig, examinator, prefekt, studierektor, kursansvarig och kurslitteratur*. I detta förslag väljer vi att fokusera på specifikt tillsättandet av Programansvarig då vi anser att mer inflytande här kommer att bidra med ytterligare inflytande på de andra punkterna också.

En programansvarig (PA) har ett stort inflytande på utformning, kursupplägg och den övergripande utbildningsstrategiska inriktningen på ett program. PA kan även ha avgörande betydelse för programmets välmående och utbildningssituation i stort. Vidare sitter personen på uppdraget under en längre tid, vilket medför diverse fördelar för ett långsiktigt arbete såsom att möjliggöra snabba beslut med en tydlig exekutiv position. Vi antar också att det finns många administrativa fördelar som kårerna inte har insyn i. Samtidigt kan den tid som råder mellan valperioder betraktas vara till programmets och studenternas nackdel ifall en PA med mindre studentvänliga tendenser fortfarande kan väljas, eller att olika former av dramaturgi med olika studentorganisationer i koppling till programmet kan uppstå, har blivit vald. Studenters inflytande på programmet och dess utformning kan då bli begränsat. PA arbetar även med diverse problem som kan uppstå inom specifika program. Dessa problem kan variera, men studenter ska alltid känna en trygghet i att kunna vända sig till sin PA i förtroende. Om studenters förtroende för sin PA brister, finns risken att problem eskalerar och resulterar i negativa konsekvenser både för programmet i sin helhet, fakulteten eller till och med universitetet.

Studentrepresentation vid val av PA skulle möjliggöra för studenter att lämna synpunkter på kandidaterna på ett konstruktivt sätt. En transparent valprocess som genomsyras av goda diskussioner där även studenternas röst finns representerad kan minska risken för framtida problem eller konflikter minska, liksom att inge en trygghet för studenter att dem besitter inflytande även i kommande valprocesser. Förhoppningen är att detta också resultera i en ytterligare förbättrad konstruktiv kultur mellan ledning och studenter, på de program där en nyskapad tradition kan etableras.

Vad som också efterfrågas är att alla beslut en PA tar konkretiseras och att det därefter ges mer inflytande till exempelvis programråd där studentrepresentanter redan sitter - eller annan lämplig

lösning. Nya studenter kommer in med nya perspektiv och vad som behövs för ett välmående program, samtidigt som studenter får möjligheten att dra i nödbromsen om negativa influenser skulle uppstå. Vi är därför övertygade om att mer studentinflytande på beslutsnivå i programmen kommer bidra till en tradition av förnyelse, bidra till en positiv spiral där studenter och programmen kommer varandra närmare med bra samarbete för att utveckla och förnya programmet. På så vis tar vi tillvara på LiUs studentnära tradition om ständig förnyelse.

Exempelvis har tekniska fakulteten en lösning etablerats som frångår att endast en person har ett övergripande ansvar över ett helt program. Vidare är vi medvetna om att de olika fakulteterna ser olika ut och att en framtida rutiner eller tillvägagångssätt troligtvis kommer att se olika ut. Men vi vill lyfta den tekniska fakultetens exempel med programnämnder som ett tydligt exempel där god studentrepresentation på programnivå sker.

Vi föreslår att;

- Studenter ska få inflytande vid tillsättandet av en ny Programansvarig vid MedFak, FilFak och UV
- Respektive fakultet får i uppdrag att, i samråd med studentkårerna, ta fram rutiner för hur ytterligare studentinflytande ska ske

Bilaga 1 Författningsbestämmelser

Bestämmelser om studentinflytande har successivt införts och förtydligats i högskoleförfattningarna genom åren. I det här kapitlet refereras de viktigaste bestämmelserna som gäller vid publiceringen av rapporten.

1 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434)

Verksamheten ska avpassas så att en hög kvalitet nås i utbildningen och forskningen. De tillgängliga resurserna ska utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten. Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna.

1 kap. 4 a § högskolelagen

Studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

2 kap. 6 § högskolelagen

Beslut ska fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens, om besluten kräver en bedömning av

1. uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller
2. organisation av eller kvalitet i forskningen.

Om den bedömning som avses i första stycket ska göras av en grupp av personer, ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl.

2 kap. 7 § högskolelagen

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om antalet sådana representanter och om hur de ska utses.

1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100)

Med student avses i denna förordning den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning, och med doktorand en student som är antagen till och bedriver utbildning på forskarnivå, allt i den utsträckning inte annat anges särskilt.

2 kap. 14 § högskoleförordningen

I 2 kap. 7 § högskolelagen finns det en bestämmelse om studenternas rätt till representation när beslut fattas eller beredning sker.

Om beslut ska fattas eller beredning ska genomföras av en enda person, ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen.

Om beslut ska fattas av en grupp av personer enligt 2 kap. 6 § andra stycket högskolelagen, har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen.

I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenterna som avses i första stycket.

Diverse relevanta citat

Regeringens uttalande

Studentinflytande inom såväl själva utbildningen som i högskolan i stort kan förverkligas endast om studenterna påtar sig en aktiv och engagerad roll som individer och som kollektiv. Det kan gälla utbildnings- och undervisningsfrågor, högskolans budget, organisation och andra större principiella frågor. Inflytandet varken kan eller bör utövas endast genom representanter i olika organ. Alla studenter har ett medansvar att påverka utbildningen genom förslag och konstruktiv kritik.

UKÄ:s utgångspunkter

Enligt högskolelagen ska studenterna ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska också verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Vidare stadgas att studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. UKÄ konstaterar att högskolelagen ger studenterna en omfattande rätt till inflytande.

Regeringen har också påpekat att det ligger i lärosätens intresse och ansvar att främja en aktiv studentmedverkan i beslutsprocessen på lärosätets olika nivåer.

Ett lärosäte fattar många olika typer av beslut i sin verksamhet. Många av besluten fattas av en enda person. Högskolelagens ord "har betydelse för utbildningen eller studenternas situation" är avgörande för när studentinflytandet gäller. UKÄ anser att orden måste ges en vidsträckt tolkning mot bakgrund av vad regeringen har uttalat i förarbetena. Samtidigt finns det förstås också många frågor som ur studentsynpunkt

kan vara mindre viktiga och där studentinflytandet inte gäller.

Rörande Utbildningsrelaterade beslut

UKÄ anser att studenterna har rätt till studentinflytande när en enda person beslutar om

- kurslitteratur

- scheman

- att begränsa åtkomst till övningsrum och andra salar
- att reducera antalet studentsamverkansmöten
- införande av en lärplattform
- tidsplan för införande av ett nytt studiedokumentationssystem.

Alla de utbildningsrelaterade beslut som tas upp i det här avsnittet är typiskt sett sådana beslut som har stor betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Om beslut i sådana frågor ska fattas av en enda person bör studenterna därför ges rätt till studentinflytande inför det slutliga ställningstagandet.

När det gäller scheman förutsätter UKÄ att studenterna ges studentinflytande om lärosätet fattar ett särskilt beslut¹ i frågan. Att studenterna även har möjlighet att lämna synpunkter på t.ex. kurslitteratur och scheman via kursvärderingar ändrar inte UKÄ:s uppfattning.² Kursvärderingar är ett annat sätt att påverka utbildningen och ersätter inte den uttryckliga rätten till studentinflytande enligt högskolelagen och högskoleförordningen.

Rörande Organisatoriska beslut

UKÄ anser att studenterna har rätt till studentinflytande när en enda person beslutar om att tillsätta (inrätta) en arbetsgrupp och beslutar om att tillsätta (inrätta) ett strategiskt råd, om gruppen eller rådet ska hantera utbildningsrelaterade frågor. UKÄ anser däremot inte att det finns någon rätt till studentinflytande när det gäller frågan om vilka övriga personer som ska ingå i arbetsgruppen eller rådet utöver eventuell studentrepresentant.

¹Scheman ses ju mer som en administrativ uppgift. Särskilda beslut är här snarare strategiska beslut som berör schemat - såsom att förlägga undervisningstid utanför kontorstid.

² Rörande kurslitteratur anser vi, likt UKÄ, att kursutvärderingar inte är tillräckligt när det gäller inflytande kring vilken kurslitteratur som används. Det behövs helt enkelt att andra tillvägagångssätt också är giltiga.

Rörande Arbetsfördelande beslut

UKÄ anser att studenterna har rätt till studentinflytande när en enda person beslutar om att utse

- **prefekt**
- **programansvarig**
- **kursansvarig**
- **examinator**
- **studierektor**
- ordförande i ämnesråd.

UKÄ konstaterar att några remissinstanser anser att studenterna inte ska ges studentinflytande över besluten i det här avsnittet, eftersom det handlar om arbetslednings- eller bemanningsfrågor. UKÄ delar inte denna uppfattning. Som regeringen har framhållit kan även frågor om bl.a. organisation och administration vara av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation.

UKÄ anser att beslut om att utse befattningshavare som är viktiga för studenterna i regel är sådana beslut som har stor betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Detta gäller främst befattningar där en person har direkt kontakt med studenterna och kan utöva inflytande över deras utbildning, t.ex. prefekt, programansvarig, kursansvarig, examinator och studierektor. Studenterna bör därför ges rätt till studentinflytande inför sådana beslut. Att studenterna har möjlighet att lämna synpunkter på t.ex. kursens genomförande och examinator via kursvärderingar ändrar inte UKÄ:s uppfattning.

Rörande beslut om anställningar

UKÄ anser att studenterna har rätt till studentinflytande när en enda person beslutar om

- att inleda rekrytering av en universitetslektor
- anställning av en universitetslektor.

UKÄ anser att en bedömning måste göras från fall till fall om studentinflytandet gäller när en enda person beslutar om

- att inleda rekrytering av en utbildningssamordnare
- anställning av en utbildningssamordnare.

Högskoleverket har i flera tillsynsbeslut konstaterat att det måste bedömas från fall till fall om studenterna har rätt till information och samråd vid lärosätets anställningsärenden.

Avgörande för bedömningen är vilken betydelse anställningen har för utbildningen och studenternas situation. Högskoleverket har samtidigt uttalat att anställning av lärare i regel har betydelse för utbildningen och studenternas situation.

UKÄ anser i likhet med Högskoleverket att beslut om anställningar av universitetslektorer och andra lärare som ska undervisa typiskt sett är beslut som har stor betydelse för utbildningen eller studenternas situation. [...] När det gäller rekrytering av annan personal,

t.ex. utbildningssamordnare, måste det göras en bedömning från fall till fall om det finns rätt till studentinflytande.

Utdrag ur statistiken

Nedan listas några utdrag ur den statistiken som UKÄ har fört. Vi har valt att endast ta med de punkter som är relevanta för den här diskussionen. I de fall LiU har omnämnts specifik har den omnämningen kopierats in - UKÄ nämner endast ett utdrag av alla remissinstanser under varje punkt, varför LiU inte finns med under samtliga punkter.

Beslut om kurslitteratur

Remissinstanser (23 JA, 7 NEJ, 0 EJ):

Beslut om scheman

Remissinstanser (5 JA, 22 NEJ, 3 EJ): Linköpings universitet har svarat nej, men menar att studenter ingår i organ som diskuterar principiella synpunkter.

Beslut om utseende av prefekt

Remissinstanser (23 JA, 6 NEJ, 1 EJ):

Beslut om utseende av programansvarig

Remissinstanser (16 JA, 14 NEJ, 0 EJ):

Beslut om utseende av kursansvarig

Remissinstanser (9 JA, 21 NEJ, 0 EJ):

Beslut om utseende av examinator

Remissinstanser (16 JA, 14 NEJ, 0 EJ): Linköpings universitet har svarat nej, och menar att det följer universitetets delegationsordning och att studerande ingår i institutionsstyrelsen.

Beslut om utseende av studierektor

Remissinstanser (18 JA, 9 NEJ, 3 EJ):

Beslut om att inleda rekrytering av en universitetslektor

Remissinstanser (19 JA, 11 NEJ, 0 EJ): Linköpings universitet har svarat nej, och menar att detta är en bemanningsfråga för ansvarig linjeförman.

Beslut om anställning av en universitetslektor

Remissinstanser (23 JA, 7 NEJ, 0 EJ): Linköpings universitet har svarat nej, men menar att studentrepresentation finns i anställningsnämnden som bereder frågan.

Beslut om att inleda rekrytering av en utbildningssamordnare

Remissinstanser (5 JA, 18 NEJ, 7 EJ): Linköpings universitet har svarat nej, och menar att det är en bemanningsfråga för ansvarig linjeförman.

Beslut om anställning av en utbildningssamordnare

Remissinstanser (5 JA, 18 NEJ, 7 EJ): Linköpings universitet har svarat nej, och menar att det är en bemanningsfråga för ansvarig linjechef.

Bilaga 1

Författningsbestämmelser

Bestämmelser om studentinflytande har successivt införts och förtydligats i högskoleförfattningarna genom åren. I det här kapitlet refereras de viktigaste bestämmelserna som gäller vid publiceringen av rapporten.

1 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434)

Verksamheten ska avpassas så att en hög kvalitet nås i utbildningen och forskningen. De tillgängliga resurserna ska utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten. Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna.

1 kap. 4 a § högskolelagen

Studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

2 kap. 6 § högskolelagen

Beslut ska fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens, om besluten kräver en bedömning av;

1. uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller
2. organisation av eller kvalitet i forskningen.

Om den bedömning som avses i första stycket ska göras av en grupp av personer, ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl.

2 kap. 7 § högskolelagen

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap.

7 § regeringsformen meddela föreskrifter om antalet sådana representanter och om hur de ska utses.

1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100)

Med student avses i denna förordning den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning, och med doktorand en student som är antagen till och bedriver utbildning på forskarnivå, allt i den utsträckning inte annat anges särskilt.

2 kap. 14 § högskoleförordningen

I 2 kap. 7 § högskolelagen finns det en bestämmelse om studenternas rätt till representation när beslut fattas eller beredning sker.

Om beslut ska fattas eller beredning ska genomföras av en enda person, ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen.

Om beslut ska fattas av en grupp av personer enligt 2 kap. 6 § andra stycket högskolelagen, har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen.

I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenterna som avses i första stycket.